3.2.2016 Joni Valkila, toiminnanjohtaja, Uskontojen uhrien tuki UUT ry

Uskontojen uhrien tuki UUT ry:n lausunto valtioneuvoston kansallisen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelman valmistelua varten

Suomessa on viime vuosina käyty vilkasta keskustelua hengellisestä väkivallasta. Aiheesta on kirjoitettu lukuisia kirjoja ja lisäksi keskustelua on käyty perinteisessä ja sosiaalisessa mediassa (Kettunen, 2011; Kouros, 2011; Linjakumpu, 2012 ja 2015; Hurtig, 2013; Ruoho, 2013 ja 2015; Timonen, 2013; Villa, 2013; Järvinen, 2014; Ruoho & Ilola, 2014).

Uskontojen uhrien tuki UUT ry on pitänyt esillä joitakin uskonyhteisöissä esiintyviä ihmisoikeusongelmia. Näihin sisältyvät vanhoillislestadiolaisten ehkäisykielto (Kouros, 2011; Valkila, 2013), Jehovan todistajien oikeuskomiteoiden toiminta ja yhteisön jäsenilleen langettamat rangaistukset, joihin kuuluu entisen jäsenten totaalinen sosiaalinen eristäminen omaisista, sukulaisista ja ystävistä (Nousiainen, 2014 ja 2015; Valkila & Peltoniemi, 2014;) ja lasten asema uskonyhteisöjen sisällä (Valkila & Peltoniemi, 2013; Marin, 2015; Valkila, 2015). Seksuaali- ja sukupuolivähemmistöjen tilanne on usein hyvin vaikea uskonyhteisöissä (Eteläinen, 2015). Joissakin uskonyhteisöissä naisten asemassa on paljon parantamisen varaa.

Hengellisellä väkivallalla voi olla vakavia seurauksia. Se voi uhata ihmisten terveyttä ja henkeä. Esimerkiksi sosiaalinen eristäminen on riskitekijä mielenterveydelle ja se voi johtaa syrjäytymiseen ja jopa itsemurhaan (Pölkki, 2015). Tiedossamme on useita itsemurhaa yrittäneitä tai siinä onnistuneita uskonyhteisöjen entisiä jäseniä (Valkila & Peltoniemi, 2013). Vanhoillislestadiolaisten ehkäisykielto on ihmisoikeusongelma erityisesti silloin kun lukuisat raskaudet ja synnytykset rasittavan naisen kehoa niin paljon, että uudet raskaudet ovat lääkärin arvion mukaan vaaraksi terveydelle. Lisäksi suurperheen vanhemmuus voi olla mielenterveyttä koettelevaa silloin kun perheessä on useita pieniä lapsia jopa yli 20 vuoden ajan (Ruoho & Ilola, 2014). Joidenkin uskonyhteisöjen terveydenhuoltoon liittyvät kiellot voivat uhata ihmisen elämää, esimerkkinä tästä Jehovan todistajien verensiirtokielto (Valkila, 2014).

Jehovan todistajien kohdalla kansalaisoikeudet eivät toteudu, koska Jehovan todistajat kieltävät jäseniltään äänestämisen ja muun osallistumisen poliittiseen toimintaan. Yhteisön jäsenet, mukaan lukien siinä aikuistuvat lapset, ovat tilanteessa, jossa heitä estetään osallistumasta demokraattiseen

päätöksentekoon hengellisellä väkivallalla uhkaamalla. Poliittiseen toimintaan osallistuvaa Jehovan todistajaa rangaistaan yhteisössä karttamisella eli täydellisellä sosiaalisella eristämisellä.

Lapsiasiavaltuutettu Tuomas Kurttila on ehdottanut julkisuudessa, että tarvitaan viranomaisprosesseja, joissa uskonyhteisöjen edustajia tavataan säännöllisesti ja seurataan niiden keskuudessa tapahtuvaa edistystä perus- ja ihmisoikeuksien kunnioittamisessa (Ijäs, 2015). UUT on ehdottanut, että Suomessa olisi tarvetta ”uskontovaltuutetulle”, jonka tehtävänä olisi edistää perus- ja ihmisoikeuksien toteutumista uskonyhteisöjen keskuudessa. Lapin yliopiston tutkija Aini Linjakumpu on esittänyt samaa. Hänen mielestään viranomaiset ovat olleet Suomessa hyvin haluttomia puuttumaan hengelliseen väkivaltaan. Tämä koskee poliisia ja syyttäjänvirastoja, jotka yleensä ovat yhteiskunnassa se taho, joka puuttuu väkivaltaan (Linjakumpu, 2015).

Suomen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmissa ei tietääksemme ole aiemmin mainittu uskonyhteisöjen keskuudessa esiintyviä ihmisoikeusongelmia. Tunnustamme näiden ongelmien monimutkaisuuden: usein kyseessä on eri ihmisoikeuksien välinen ristiriita, esimerkiksi lapsen ja vanhempien tai uskonyhteisön ja yksilön oikeuksien välinen ristiriita. Huomioiden ongelmien vakavuuden toivomme, että uskonyhteisöjen keskuudessa esiintyvät ihmisoikeusongelmat otettaisiin ensi kertaa esille Suomen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelmassa.

Lähteet:

Eteläinen, Eeva (2015). Homoseksuaalina helluntaiherätyksessä. Muutos-lehti, 30. kesäkuuta, s. 18–19.

Hurtig, Johanna (2013). Taivaan taimet, uskonnollinen yhteisöllisyys ja väkivalta. Tampere, Vastapaino.

Ijäs, Johannes (2015). Lapsiasiavaltuutettu: Uskonnollisia yhteisöjä alettava valvoa. Kotimaa24, 4.6.2015.

Järvinen, Katriina (2014). Kaikella kunnioituksella. Helsinki, Kirjapaja.

Kettunen, Paavo (2011). Kätketty ja vaiettu, suomalainen hengellinen häpeä. Helsinki, Kirjapaja.

Kouros, Kristiina (toim.) (2011). Iloisen talon kellareissa. Helsinki, Into Kustannus.

Marin, Päivi (2015). Lapsen asema vanhoillislestadiolaisessa yhteisössä. Muutos-lehti, 30. kesäkuuta, s. 16–17.

Nousiainen, Anu (2014). Jehova rankaisee omiaan. Helsingin Sanomien Kuukausiliite, toukokuu. http://www.hs.fi/kuukausiliite/a1398998349032.

Nousiainen, Anu (2015). Oikeusoppineet: Jehovan todistajien ohjekirjassa ollaan paikoin Suomen lain rajamailla. Helsingin Sanomat 25.1. http://www.hs.fi/sunnuntai/a1421984502071.

Linjakumpu, Aini (2012). Haavoittunut yhteisö. Tampere, Vastapaino.

Linjakumpu, Aini (2015). Uskonnon varjot, hengellinen väkivalta kristillisissä yhteisöissä. Tampere, Vastapaino.

Pölkki, Minna (2015). Uskontojen uhrien tuki: "Jehovan todistajissa ei ole todellista uskonnon vapautta". Helsingin Sanomat, 9.9. http://www.hs.fi/kotimaa/a1441767651194.

Ruoho, Aila (2013). Päästä meidät pelosta, hengellinen väkivalta uskonnollisissa yhteisöissä. Helsinki, Nemo.

Ruoho, Aila ja Ilola, Vuokko (2014). Usko, toivo ja raskaus. Helsinki, Atena.

Ruoho, Aila (2015). Vartiotornin varjossa, toisenlainen totuus jehovantodistajajuudesta. Helsinki, Atena.

Timonen, Jukka (2013). Todellisuudesta toiseen, identiteetin rakentuminen uskonnollisista yhteisöistä irtautuneiden elämänkertomuksissa. Joensuu, Suomen Kansantietouden Tutkijain Seura.

Valkila, Joni (2013). Vanhoillislestadiolaisten ehkäisykielto on eettisesti arveluttava. Uskontojen uhrien tuki UUT ry:n selvityksiä 1/2013.

Valkila, Joni ja Peltoniemi, Jari-Pekka (2013). Selvitystyö lapsiasiavaltuutetulle: Lasten oikeuksien toteutumisessa Jehovan todistajien keskuudessa on vakavia puutteita. Uskontojen uhrien tuki UUT ry:n selvityksiä 2/2013.

Valkila, Joni (2014). Jehovan todistajien johtajat vaativat kieltäytymään verensiirroista. http://yle.fi/aihe/artikkeli/2014/11/25/jehovan-todistajien-johtajat-vaativat-kieltaytymaan-verensiirroista

Valkila, Joni ja Peltoniemi, Jari-Pekka (2014). Jehovan todistajien oikeuskomiteoiden toiminta ja karttamisrangaistukset. Uskontojen uhrien tuki UUT ry:n selvityksiä 1/2014.

Valkila, Joni (2015). Selvitys lapsiasiavaltuutetulle: Joitakin lasten hyvinvoinnin kannalta ongelmallisia ilmiöitä uskonyhteisöissä. Uskontojen uhrien tuki UUT ry:n selvityksiä 1/2015.

Villa, Janne (2013). Hengellinen väkivalta. Helsinki, Kirjapaja.